

การจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันปัญหายาเสพติด ในกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาเขตสวนหลวง

วันที่รับบทความ	01/09/2561
วันแก้ไขบทความ	15/10/2561
วันตอบรับบทความ	19/10/2561

ศักดิ์ หนูธิดา¹ บุญเอื้อ บุญฤทธิ์²

บทคัดย่อ

การจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันปัญหายาเสพติดในกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาเขตสวนหลวง เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันปัญหาเสพติด เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) ลักษณะการแพร่ระบาดของยาเสพติดมีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้นในกลุ่มเยาวชนและสภาพการจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันปัญหาเสพติด มีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ร่วมการดำเนินงานหลายองค์กร โดยมีสมาชิกสภาเขตสวนหลวง ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการชุมชนเป็นแกนนำในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สนับสนุนการสร้างการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน มีการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนตนเอง 2) การจัดการป้องกันปัญหาเสพติดแบบมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่าการสนับสนุนจากภาครัฐไม่ตรงตามต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง ขาดความต่อเนื่อง ขาดการประสานที่ดี มีตัวแทนครัวเรือนเข้าร่วมในการจัดเวทีประชาคมแต่มีแนวทางการปฏิบัติที่ไม่ชัดเจน ผู้ปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ยังขาดองค์ความรู้และทักษะในการดำเนินงานในชุมชนแต่ละประเภท และ 3) แนวทางการจัดการดำเนินการโดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางมีการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนที่มีความยั่งยืน โดยวิเคราะห์สภาพปัญหา ระดมทรัพยากรด้านบุคลากร งบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมืออย่างเหมาะสม มีการดำเนินงานแบบผสมผสานปรับปรุงให้เหมาะสมสอดคล้องตามสภาพและมีการบำบัดรักษาและการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยการใช้หลักธรรมทางศาสนาเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนเพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ติดยาเสพติดเพื่อให้แก้ไขปัญหายาในทางที่ถูกต้องและไม่กลับไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดอีกต่อไป โดยเน้นบทบาทภาคประชาชนเป็นหลักในการดำเนินงาน ส่วนภาครัฐเป็นผู้สนับสนุนช่วยเหลือ

คำสำคัญ : การจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน การป้องกันปัญหาเสพติด เขตสวนหลวง

¹ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขานโยบายสาธารณะและการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
อีเมล : sakmooti@gmail.com

² อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขานโยบายสาธารณะและการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

Community-Based Participatory Management of Drug Abuse Prevention in Bangkok : Case Study in Suanluang District

Received	01/09/2018
Revised	15/10/2018
Accepted	19/10/2018

Sak Mootima¹ Boonau Boonyarit²

Abstract

This qualitative research aimed to study the community-based participatory management in preventing drug abuse in Suanluang District, Bangkok. The data were collected from 40 participants through in-depth interviews. After analyzing the collected data, the results revealed as follows: 1) the spread of drug abuse among the youngsters was more rapid, and many government agencies and all community members involved in the management process to prevent drug abuse. 2) The supports of the government did not meet the needs of the community. Also, the management process was lacked of continuity, coordination, and guidelines. Moreover, the team members were lack of knowledge and skills in drug abuse management. 3) For the community-based participatory management and prevention guidelines for drug abuse problem, a sustainable community development plan was developed by analyzing problems, gathering human resources, budgets, equipment and tools properly. In addition, spiritual and religious played a major part in changing drug users' attitudes and behaviors in order to treat and keep them away from drugs. All activities were mainly operated by the people in the community with supports of the government.

Keywords : community participative management, drug abuse prevention, Suanluang district

¹ Ph.D. student, Public Policy and Management, Kasem Bundit University
e-mail : sakmooti@gmail.com

² Lecturer (Graduate School), Public Policy and Management, Kasem Bundit University

บทนำ

การแพร่ระบาดของยาเสพติดในประเทศไทยก่อให้เกิดเป็นปัญหาสังคมอย่างมาก ประชาชนต่างก็ได้รับผลกระทบจากปัญหายาเสพติดทั้งโดยตรงและทางอ้อม โดยสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2560) ได้ประเมินถึงผลกระทบจากปัญหายาเสพติดต่อสังคมไทยว่า ปัญหาโทษภัยจากยาเสพติดถือเป็นภัยคุกคามที่กัดกร่อนและบ่อนทำลายประเทศชาติ รวมถึงส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางในทุกมิติ ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และประเทศ ซึ่งปัญหายาเสพติดยังทำให้ผู้ติดยาเสพติดก่ออาชญากรรมต่อเนื่อง ตั้งแต่การเข้าไปเกี่ยวข้องกับแหล่งอบายมุข การลักเล็กขโมยน้อย การประทุษร้ายต่อชีวิตและทรัพย์สิน การพนัน และอาชญากรรมต่าง ๆ คดียาเสพติดจึงเป็นภาระต่องานด้านกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบ ซึ่งส่งผลกระทบต่อภาระค่าใช้จ่ายของรัฐบาลที่เพิ่มสูง และทำให้การดำเนินคดีด้านอื่น ๆ ต้องล่าช้า เป็นต้น

สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2560) รายงานสถานการณ์ยาเสพติดในภาพรวมของประเทศไทยยังคงความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสถิติทั่วประเทศในปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 ข้อมูล ณ วันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2560 มีจำนวนการจับกุมเพิ่มสูงขึ้นมากถึง 192,613 คดี โดยเป็นการจับกุมคดียาเสพติด 5 ข้อหาสำคัญ (ครอบครองเพื่อจำหน่าย ผลิต นำเข้า ผู้จำหน่ายและส่งออก) มากถึง 83,614 คดี ผู้ต้องหา 98,788 คน ผู้ต้องหาคดีตามพระราชบัญญัติยาเสพติดทั่วประเทศ ณ วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2560 จำนวน 203,359 ราย คิดเป็นร้อยละ 71.80 ของจำนวนผู้ต้องขังทั้งหมด จากสถิติข้างต้นประมาณได้ว่ายังคงมีผู้ที่กระพริตเกี่ยวกับคดียาเสพติดที่ยังไม่ถูกจับกุมได้อีกจำนวนมาก จึงพอสรุปได้ว่าปัญหายาเสพติดในสังคมไทยได้เข้าสู่ภาวะวิกฤติแล้ว ซึ่งรัฐบาลได้ใช้จ่ายงบประมาณเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดในด้านการป้องกัน การปราบปราม และการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดของประเทศไทยไปแล้วมากกว่า 3 หมื่นล้านบาท (กรมราชทัณฑ์, 2560) ดังนั้น การแก้ไขปัญหายาเสพติดในสังคมไทย ซึ่งรัฐบาลถือเป็นนโยบายสำคัญโดยกำหนดให้ทุกภาคส่วนมีการดำเนินการแบบบูรณาการอย่างเร่งด่วน และได้รับการยกระดับให้เป็นวาระแห่งชาติซึ่งรัฐบาลคาดหวังว่าจะต้องมีการดำเนินการเพื่อลดการแพร่ระบาดของยาเสพติดในสังคมไทยให้ได้มากที่สุด รวมถึงมีการควบคุมมิให้ปัญหายาเสพติดมีการแพร่ระบาดขยายวงกว้างขึ้นมากไปกว่าเดิม

ปัญหายาเสพติดในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นเขตที่มีปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดสูง เนื่องจากเป็นเขตพื้นที่ซึ่งเป็นเส้นทางหนึ่งที่สามารถลำเลียงยาเสพติดไปสู่ภาคต่าง ๆ ซึ่งสามารถเป็นเส้นทางลำเลียงยาเสพติดไปยังจังหวัดต่าง ๆ ของประเทศโดยทางน้ำ ทางถนน และทางอากาศได้จากผลการดำเนินงานป้องกันยาเสพติด ในช่วงปี พ.ศ. 2559 มีการปราบปรามผู้ค้ายาเสพติด จำนวน 9,226 คดี ผู้ต้องหา จำนวน 9,924 คน แยกเป็นคดีเมทแอมเฟตามีน จำนวน 5,239 คดี คดีไอซ์ จำนวน 3,178 คดี คดีกัญชาแห้ง จำนวน 800 คดี พบของกลางเป็นกัญชาแห้ง 2,967,307.895 กรัม ยาบ้า 1,074,589.778 กรัม และไอซ์ 345,954.735 กรัม (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2560, หน้า 63) ซึ่งสถิติการจับกุมของสถานีตำรวจนครบาลประเวศ พบว่า ในปี 2559 มีการจับกุม 116 คดี ผู้ต้องหา จำนวน 129 คน

จากสถิติของสำนักงานแผนงานและงบประมาณ สำนักงานศาลยุติธรรม (กลุ่มระบบข้อมูลและสถิติ, 2557) ได้สรุปสถิติคดีที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2555 และ พ.ศ. 2556 โดยระบุว่าสถิติคดีอาญาที่ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลระหว่างปี 2555 และ 2556 ข้อหาในอันดับหนึ่งเหมือนกันทั้งสองปีคือ คดีที่รัฐเป็นผู้เสียหายในฐานการกระทำความผิดเกี่ยวกับพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ จากสถิติดังกล่าวจะเห็นว่าปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดเป็นปัญหาที่มีอันตรายร้ายแรงและมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นสร้างความเสียหายต่อครอบครัว สังคมและประเทศโดยเฉพาะการแพร่ระบาดในหมู่เด็กและเยาวชนซึ่งเป็นอนาคตของชาติ และเป็นปัญหาที่ทุกรัฐบาลได้ให้ความสำคัญและมีนโยบายในการป้องกันและปราบปรามอย่างต่อเนื่อง สำหรับในรัฐบาลปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยมีนโยบายการแก้ไขปัญหายาเสพติดตามยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเพื่อเอาชนะยาเสพติด พ.ศ. 2555 เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2555 ได้กำหนดปัญหายาเสพติดเป็นวาระแห่งชาติซึ่งรัฐบาลตั้งเป้าหมายที่จะทำให้ยาเสพติดลดความรุนแรงร้อยละ 80 ใน 60,000 หมู่บ้านทั่วประเทศ ลดปริมาณการลักลอบนำเข้าทุกจังหวัดตามแนวชายแดน ซึ่งกำหนดเป็นแผน ได้แก่ แผนสร้างพลังสังคม และพลังชุมชนแผนการแก้ไขปัญหายาเสพติด ผู้ติดยาเสพติด แผนสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกัน แผนปราบปรามและบังคับใช้กฎหมาย แผนความร่วมมือระหว่างประเทศ แผนสกัดกั้นตามแนวชายแดน และแผนบริหารจัดการแบบบูรณาการ อีกทั้งรัฐบาลยังปรับการทำงานด้านปัญหายาเสพติด 4 เรื่อง ได้แก่ ปรับปรุงข้อมูลข่าวสารให้ทันสมัย ปรับบทบาทพฤติกรรมเจ้าหน้าที่ของรัฐ ปรับกฎหมายกระบวนวิธีข้อบังคับ และปรับทัศนคติของสังคมและชุมชนให้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหายาเสพติดเพื่อเป็นพลังของแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดให้หมดสิ้นไป

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นชี้ให้เห็นว่าปัญหายาเสพติดในประเทศไทยส่งกระทบมากมาย หากไม่มีทิศทางและยุทธศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ปัญหายาเสพติดจะเป็นส่วนสำคัญในการฉุดรั้งประเทศไทยทั้งประเทศ เพราะปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงและส่งผลกระทบต่อปัญหาอื่น ๆ หลายด้าน อาทิ ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ ความคิด วิถีชีวิตและอาชญากรรม ดังนั้น การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดให้เกิดประสิทธิภาพจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน จึงเป็นแนวทางในการแก้ปัญหามีความสำคัญยิ่ง แต่ยังมีพบว่าหน่วยงานภาครัฐตลอดจนนโยบายของรัฐบาลยังไม่ได้ให้ความสำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ซึ่งการมีส่วนร่วมมีอยู่ 4 ด้านใหญ่ คือ การมีส่วนร่วมในด้านการตัดสินใจ (Decision Making) การมีส่วนร่วมในด้านการปฏิบัติการ (Implementation) การมีส่วนร่วมในด้านการรับผลประโยชน์ (Benefits) และการมีส่วนร่วมในด้านการประเมินผล (Evaluation) ในการมีส่วนร่วมรัฐบาลยังไม่มีแนวทางที่ชัดเจนในการที่จะให้ประชาชนมีส่วนร่วมในด้านการตัดสินใจ (Decision Making) การมีส่วนร่วมในด้านการปฏิบัติการ (Implementation) การมีส่วนร่วมในด้านการรับผลประโยชน์ (Benefits) และการมีส่วนร่วมในด้านการประเมินผล (Evaluation)

ส่วนใหญ่มักตัดสินใจกำหนดนโยบาย และสั่งการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยไม่ได้ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ถึงแม้จะมีช่องทางในการรับฟังความคิดเห็นอยู่บ้างก็ตาม

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาการจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันปัญหายาเสพติด ในพื้นที่เขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร ซึ่งเขตสวนหลวงเป็น 1 ใน 10 พื้นที่ ที่มีผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดตามกระบวนการทางยุติธรรม เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนากระบวนการการมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหายาเสพติดให้สามารถนำไปใช้ในการป้องกันปัญหายาเสพติดในเขตพื้นที่เป้าหมาย เพื่อให้เกิดพลังกระตุ้นหรือพลังชุมชนจากประชาชนทุกภาคส่วน เพื่อให้มีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหายาเสพติด ซึ่งทำให้ชุมชนมีความมั่นคงอย่างยั่งยืนตลอดไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะ สภาพการแพร่ระบาดของยาเสพติด และการจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันปัญหายาเสพติดในพื้นที่เขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันปัญหายาเสพติดในพื้นที่เขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันปัญหายาเสพติดของชุมชนในพื้นที่เขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 40 คน ดังนี้

1.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในระดับการกำหนดนโยบาย เพื่อมาเป็นกรอบในการสร้างการจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันปัญหายาเสพติดในเขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร เป็นผู้บริหารระดับสูงของสำนักงาน ป.ป.ส. กรุงเทพมหานคร กองบังคับการตำรวจนครบาล 5 และประธานชุมชนในเขตสวนหลวง จำนวน 10 คน

1.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการจัดการแบบมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหายาเสพติดเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีความหลากหลาย จำนวน 30 คน ได้แก่ 1) กลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐ ผู้ประสานงานมีคุณลักษณะเป็นบุคคลที่ให้การยอมรับในการแสดงบทบาททางด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันปัญหายาเสพติด ได้แก่ ผู้กำกับสถานีตำรวจนครบาลตำรวจประจำเขต ผู้กำกับสถานีตำรวจนครบาลคลองตัน ผู้กำกับสถานีตำรวจนครบาลห้วยหมาก ผู้กำกับสถานีตำรวจนครบาลพระโขนง ผู้อำนวยการศูนย์บริการสาธารณสุข ในพื้นที่เขตสวนหลวง และผู้นำชุมชน จำนวน 10 คน 2) กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด จำนวน 10 คน และ 3) กลุ่มผู้ปกครอง/ประชาชนที่ได้รับผลกระทบตลอดจนเป็นผู้ติดตามการจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันปัญหายาเสพติด มาเป็นระยะเวลาานาน จำนวน 10 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) แบบไม่มีโครงสร้าง

2.2 การปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญให้ข้อมูลสำคัญ (key- informant interview) จากผู้ที่มีความรู้ประสบการณ์ ด้านการแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน

2.3 การสังเกตทั่วไป (general observation) ใช้สำหรับการเก็บข้อมูลตลอดการวิจัยครั้งนี้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การสัมภาษณ์เชิงลึกไม่มีโครงสร้าง โดยเมื่อผู้วิจัยได้ชื่อและที่อยู่ของผู้ให้ข้อมูลในแต่ละกลุ่มแล้ว ผู้วิจัยจะติดต่อกับผู้ให้ข้อมูลในแต่ละคน โดยทางโทรศัพท์และจดหมาย หากได้รับการปฏิเสธ ผู้วิจัยก็จะติดต่อผู้ให้ข้อมูลที่ได้รับการแนะนำในลำดับถัดไป เมื่อได้รับการตอบรับ ผู้วิจัยก็จะนัดหมายเวลาและสถานที่ การสัมภาษณ์จะเป็นไปโดยเปิดเผยและรักษาความลับในข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูล และใช้การสังเกตการณ์ จัดกิจกรรมของชุมชน และการดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในชุมชน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์และสรุปความโดยนำข้อสรุปต่าง ๆ มาเชื่อมโยงกันจนเกิดเป็นโครงสร้างของข้อสรุปที่สามารถตอบปัญหาการวิจัยได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย สำหรับการตีความข้อมูลวิจัย ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์และสรุปรวบรวมความหมายแล้วนำมาสรุปทุกเรื่อง เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับข้อมูลที่ได้มา เพื่อตรวจสอบถึงความสอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์ในการมีส่วนร่วมในการป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติดในกรุงเทพมหานคร

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. ลักษณะการแพร่ระบาดของยาเสพติดยาเสพติดที่เข้ามาแพร่ระบาดในชุมชนมีหลายชนิด ทำให้ลำบากและยุ่งยากต่อการจับกุมในเรื่องของสารเสพติด เป็นแหล่งแพร่ระบาดของยาเสพติดที่มีเส้นทางเชื่อมโยงในหลายแห่ง การแพร่ระบาดมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในด้านผู้เสพยาใหม่มีอายุน้อยลงเพิ่มมากขึ้น ชนิดของยาเสพติดหลากหลายมากขึ้น สำหรับการจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันปัญหายาเสพติดในพื้นที่เขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร แก้ปัญหาโดยชุมชนมีการกำหนดเป้าหมายและแนวทางการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ใช้การจัดการแบบมีส่วนร่วมตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการและประเมินผล

2. ปัญหาและอุปสรรคการจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันปัญหายาเสพติดในพื้นที่เขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร การจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันปัญหายาเสพติดในพื้นที่เขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร ยังมีแนวทางการปฏิบัติที่ไม่ชัดเจน ภาคประชาชน ภาคประชาสังคมในพื้นที่ยังมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหายาเสพติดไม่เต็มที่ ทำให้การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนทำได้

ยากและไม่บังเกิดผลเป็นรูปธรรม การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษายังไม่มีเอกภาพและมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร มีระบบโครงสร้างในการบริหารที่แยกออกจากกันอย่างชัดเจนในระดับชุมชน ไม่มีศูนย์กลางในการสั่งการ และมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วย แต่การรณรงค์ประชาสัมพันธ์และเสริมสร้างกิจกรรมทางบวกให้กับเด็กและเยาวชนยังคงเป็นลักษณะต่างคนต่างทำ ยังไม่เกิดการบูรณาการและยังไม่ช่วยสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเด็กและเยาวชน

3. แนวทางการจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันปัญหายาเสพติด เขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร ดำเนินการโดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและก่อให้เกิดผลกระทบในทางที่ดีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถทำได้โดยการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนในการบูรณาการอย่างยั่งยืน การจัดทำแผนงานโครงการ กิจกรรม โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมทุกกิจกรรมเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง การพัฒนาระบบสนับสนุนต่อการพัฒนาระบบงานและเครือข่ายทางสังคมร่วมกันกำหนดพื้นที่ในการประสานงานผู้นำในชุมชน การร่วมพัฒนาหมู่บ้านกับประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการร่วมมือกันของภาครัฐและเอกชน ในการระดมทรัพยากรด้านบุคลากร งบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้อย่างเหมาะสมให้กับชุมชน การสร้างระบบการทำงานร่วมกันระหว่างภาคีหลายฝ่ายที่เรียกว่า “พหุภาคี” ในทุกระดับ

แนวทางการจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันปัญหายาเสพติดของชุมชนในพื้นที่เขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร สามารถสรุปเป็น 4 ประเด็นใหญ่ ๆ ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ต้องมีการพัฒนาศักยภาพของภาคประชาชน ทั้งด้านองค์ความรู้ ทักษะในการดำเนินงาน จำเป็นต้องทำการศึกษาและวิเคราะห์สภาพของชุมชน เพื่อค้นหาสาเหตุของปัญหา ความต้องการ และผลกระทบ และนำมากำหนดเป็นแนวทางการปรับปรุงแก้ไขพัฒนา โดยให้ชุมชนร่วมออกแบบแนวทางโดยหน่วยงานภาครัฐเป็นผู้สนับสนุน เน้นการสร้างชุมชนเข้มแข็งตั้งแต่ครอบครัวของสถานศึกษา สถานประกอบการ ภาคประชาชน โดยการจัดเวทีประชาคมควรให้ผู้เข้าร่วมที่สามารถให้ข้อมูลและแสดงความคิดเห็นได้ และมีจัดตั้งองค์กรในชุมชน เช่น ผู้นำ คณะกรรมการ ให้เป็นรูปธรรม

ประเด็นที่ 2 การสร้างองค์กรชุมชนในการป้องกันปัญหายาเสพติด ในการจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันปัญหายาเสพติด มีองค์กรที่รับผิดชอบโดยตรง เป็นรูปธรรม มีการแบ่งหน้าที่กันชัดเจน โดยชุมชนกำหนดเองในลักษณะคณะกรรมการ โดยเจ้าหน้าที่ภาครัฐและส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเป็นที่ปรึกษา ในลักษณะของพี่เลี้ยง มีการบริหารจัดการกลไกองค์กรและกลไกภาคประชาชนและช่องทางการสื่อสาร เพื่อนำไปสู่การพัฒนากระบวนการเรียนรู้และเครือข่ายเรียนรู้ของชุมชน ขยายเครือข่ายการเรียนรู้โดยการวางแผนการดำเนินงาน และมีการสนับสนุนการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การเรียนรู้ของคนในชุมชนเดียวกันและระหว่างชุมชน และประสานผู้นำชุมชนร่วมกับฝ่ายปกครองตรวจหาสารเสพติดในชุมชนเป้าหมาย และสำรวจรายชื่อผู้เสพยาให้เข้ารับการอบรมหรือบำบัดฟื้นฟู ประสานหน่วยงานที่มีการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาและผู้ติดยาเสพติดส่งต่อเข้ารับการรักษา

ประเด็นที่ 3 พัฒน่องค์ความรู้ในการปฏิบัติของชุมชนในการป้องกันปัญหายาเสพติด มีความสำคัญมาก การจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันปัญหายาเสพติด ต้องพัฒน่องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการและผู้ที่ปฏิบัติงานร่วม ควรจัดทำกรอบ ขอบเขต และรูปแบบที่เหมาะสมเพื่อร่วมกันดำเนินงานให้ชุมชนตรงกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน ให้ชุมชนเข้าใจปัญหา ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ แก้ไขปัญหาโดยคนในชุมชน ชุมชนจัดการตนเอง จัดให้มีการจัดอบรมให้ความรู้กับประชาชนตามชุมชน และประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับปัญหาเสพติด ปรับปรุงทำแนวทางการป้องกันปัญหาเสพติดให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแรกแนวทางการป้องกันปัญหาเสพติดในครอบครัว กลุ่มที่สองแนวทางการป้องกันปัญหาเสพติดในโรงเรียน โดยขอความร่วมมือจากครูแบ่งเวลาในช่วงพักพิศศึกษาหรือแนะแนว จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ความรู้เกี่ยวกับโทษและอันตรายของสิ่งเสพติดให้กับนักเรียน จัดให้มีกิจกรรมนันทนาการในโรงเรียนให้เพียงพอและสนับสนุนให้นักเรียนได้ร่วมกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ และสอนให้เด็กรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และกลุ่มที่สามแนวทางการป้องกันปัญหาเสพติดในชุมชน การป้องกันชุมชนจากปัญหาล้างเสพติดทำได้หลายวิธี เช่น การให้ความรู้โดยการอบรมแก่ทุกคนในชุมชนให้เห็นโทษหรืออันตรายจากสิ่งเสพติด มีการอบรมส่งเสริมอาชีพแก่ชุมชน เช่น การตัดเย็บเสื้อผ้า การซ่อมและทำรองเท้า เป็นต้น มีการจัดตั้งศูนย์รับแจ้งเบาะแสเกี่ยวกับสิ่งเสพติด เมื่อพบว่ามี การซื้อขายหรือสิ่งเสพติดภายในชุมชน

ประการสุดท้าย ประการที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันปัญหาเสพติด จำเป็นต้องให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานของตนเอง กำหนดแนวทางการประเมินผลที่ชัดเจน อีกทั้งต้องกำหนดผู้ประเมินที่สามารถให้ข้อเสนอแนะและให้คำปรึกษาได้ โดยให้ประชาชนร่วมในการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติการป้องกันการระบาดของยาเสพติดของชุมชน มีการประเมินตนเอง และมีระบบการรายงานผลหรือสรุปผลการป้องกันการระบาดของยาเสพติดสอดคล้องกับแนวทางกำหนด เพื่อความยั่งยืนในระยะยาวควรมีการประเมินผลและประเมินสถานการณ์ต่าง ๆ ทุก 3 เดือน และนำผลลัพธ์มาปรับปรุงแผนการดำเนินงาน โดยการประเมินผลชุมชน ควรมีการประเมินครบทุกมิติทั้งประกอบด้วย ผู้ผลิต/ผู้ขายยาเสพติดและผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติด

อภิปรายผลการวิจัย

1. ลักษณะและสภาพการแพร่ระบาดของยาเสพติดและการจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันปัญหาเสพติดในพื้นที่เขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร

ลักษณะและสภาพการป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติดในพื้นที่เขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร โดยแก้ปัญหาในเชิงพื้นที่ซึ่งกำหนดเป้าหมายและแนวทางการดำเนินงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ในกระบวนการร่วมคิด/ตัดสินใจ ร่วมดำเนินการร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผล ควบคุมความรุนแรงของสถานการณ์ปัญหาเสพติดเพื่อสร้าง

ความปลอดภัยให้กับชุมชนและสังคม โดยมุ่งลดอัตราเสี่ยงต่อกลุ่มผู้มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ลดผู้เสพ รายใหม่และผู้กระทำความผิดรายใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของรอรานี เจอะอาแซ และคณะ (2559) รูปแบบการป้องกันยาเสพติดโดยใช้มัสยิดเป็นศูนย์กลาง : กรณีศึกษาชุมชนมัสยิดบ้านเหนือ ตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา และชุมชนมัสยิดบ้านลุ่ม ตำบลปะเสยะวอ อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งสองชุมชนใช้สารเสพติดประเภทบุหรี่และยาสูบ ใบกระท่อม สารน้ำต้มใบกระท่อมสูงสุดตามลำดับ ส่วนสารเสพติดที่ใช้น้อย ได้แก่ กัญชา แอมเฟตามีน สารระเหย แต่อัตราการใช้สารเสพติดสูงกว่าภาพรวมของประเทศ ส่วนอัตราการใช้อัลกอฮอล์พบน้อยกว่าภาพรวมของประเทศ คณะนักวิจัยทัศนคติและการมีส่วนร่วมในการป้องกันยาเสพติดในชุมชนก่อนการพัฒนา รูปแบบการป้องกันยาเสพติดอยู่ในระดับน้อยถึงปานกลางทั้งสองชุมชน รูปแบบการป้องกันยาเสพติดอย่างมีส่วนร่วมโดยใช้มัสยิดเป็นศูนย์กลางของชุมชนมัสยิดบ้านเหนือ ได้แก่ การพัฒนามัสยิดให้เป็นจุดศูนย์รวมของชุมชนในทุกมิติของการดำรงชีวิต กำหนดกฎระเบียบของชุมชน (สุกมปากัต) และบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดและสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้คนในชุมชน รูปแบบการป้องกันยาเสพติดที่พัฒนาทำให้เกิดชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงวิถีปฏิบัติต่อผู้ใช้สารเสพติดจากการเรียนรู้ของชุมชน ผู้นำศาสนาและเยาวชนมีส่วนร่วมในการป้องกันยาเสพติดเพิ่มขึ้น แต่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนส่วนใหญ่ เกิดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการป้องกันยาเสพติดทั้งที่เป็นรูปธรรมและบรรยากาศชุมชน และเกิดการเพิกเฉยและไม่ให้ความร่วมมือในกลุ่มที่เห็นต่างกับแนวทางการทำงานของมัสยิด รูปแบบการป้องกันยาเสพติดของชุมชนบ้านลุ่ม ได้แก่ การสร้างการเรียนรู้ใหม่ การสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการป้องกันยาเสพติด การสร้างจิตสำนึก การส่งเสริมให้กลุ่มเสี่ยงเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา หลังการใช้รูปแบบที่พัฒนา ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงของเยาวชน คือ มีความรับผิดชอบ และจิตอาสาเพิ่มขึ้น ส่วนชุมชนลดการติตร้าผู้ใช้สารเสพติด การเปลี่ยนแปลงระดับชุมชน คือ ผู้นำศาสนา คณะกรรมการมัสยิดและเยาวชนมีความตระหนักและเริ่มมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาเสพติดมากขึ้น แต่ผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในภาพรวมมีน้อย เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับตะวัน ตระการฤกษ์ (2559) ที่ศึกษาต้นแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการป้องกันปราบปรามยาเสพติดของตำรวจภูธรภาค 7 ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้ สถานการณ์ของปัญหาเสพติดพบว่า การแพร่ระบาดของยาเสพติดได้มีมาอย่างต่อเนื่องและมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ และสอดคล้องกับการศึกษาของปิยลักษณ์ โพธิ์วรรณ (2556) เรื่องศักยภาพชุมชนในการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการจัดการปัญหาเสพติดตามโครงการกองทุนแม่ของแผ่นดิน บ้านเหล่าน้อย อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งพบว่าในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดนั้น จำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพชุมชน สร้างจิตสำนึกร่วมของคนในชุมชน โดยคนในชุมชนจะต้องตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยไม่คิดที่จะพึ่งระบบการดำเนินงานของภาครัฐเท่านั้น แต่ชุมชนจำเป็นต้องสร้างจิตสำนึกร่วม และดำเนินการภายในชุมชนด้วยตนเอง ทั้งนี้จะเป็นการใช้ภูมิปัญญา ระบบประเพณี วัฒนธรรม ชุมชน ผสานกับการสร้างเครือข่ายทางสังคมกับหน่วยงานอื่น แล้วนำองค์ความรู้หรือบทเรียนที่ได้มาสร้างรูปแบบกิจกรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดภายในชุมชน

2. ปัญหาและอุปสรรคการจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันปัญหายาเสพติดในพื้นที่ เขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร

การจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันปัญหายาเสพติดในพื้นที่เขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร ยังมีแนวทางการปฏิบัติที่ไม่ชัดเจน ภาคประชาชน ภาคประชาสังคมในพื้นที่ยังมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหายาเสพติดไม่เต็มที่ ทำให้การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนทำได้ยากและไม่บังเกิดผลเป็นรูปธรรม การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษายังไม่มีเอกภาพและมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร มีระบบโครงสร้างในการบริหารที่แยกออกจากกันอย่างชัดเจนในระดับชุมชน ไม่มีศูนย์กลางในการสั่งการ และมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วย แต่การรณรงค์ประชาสัมพันธ์และเสริมสร้างกิจกรรมทางบวกให้กับเด็กและเยาวชนยังคงเป็นลักษณะต่างคนต่างทำ ยังไม่เกิดการบูรณาการและยังไม่ช่วยสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเด็กและเยาวชน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของวัลภา ฐานกาญจน์, นฤทธิ์ ดวงสุวรรณ, อานัติ หวังกุหลา และมุฮัมมัดรุสดี นาคอ (2558) ได้ถอดบทเรียนกระบวนการของชุมชนต่อการบำบัดฟื้นฟู ป้องกัน เยาวชนจากสารเสพติด สารสำคัญของความสำเร็จในการบำบัด ฟื้นฟู และป้องกันเยาวชนจากสารเสพติดขึ้นอยู่กับผู้นำชุมชน คือ ทีมงาน ความรักลูกหลาน สมาชิกทีมงานมีความหลากหลาย ครอบคลุมมีบทบาทสำคัญมาก พ่อแม่ให้ความรัก และติดตามถามไถ่อย่างสม่ำเสมอ ด้านกระบวนการป้องกันยังมีปัญหาด้านการสอนเด็กในเรื่องจริยธรรม คุณธรรมและพิษภัยของยาเสพติด และเป็นไปในทางเดียวกันกับการศึกษาของรอฮานี เจอะอาแซ และคณะ (2559) ที่ศึกษารูปแบบการป้องกันยาเสพติดโดยใช้มัสยิดเป็นศูนย์กลาง : กรณีศึกษาชุมชนมัสยิดบ้านเหนือ ตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา และชุมชนมัสยิดบ้านลุ่ม ตำบลปะเสยะวอ อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งสองชุมชนใช้สารเสพติดประเภท บุหรี่และยาสูบ ใบกระท่อม สารน้ำต้มใบกระท่อมสูงสุดตามลำดับ ส่วนสารเสพติดที่ใช้น้อย ได้แก่ กัญชา แอมเฟตามีน สารระเหย แต่อัตราการใช้สารเสพติดสูงกว่าภาพรวมของประเทศ ส่วนอัตราการใช้อัลกอฮอล์พบน้อยกว่าภาพรวมของประเทศ คณะแผนกวิจัยทัศนคติและการมีส่วนร่วมในการป้องกันยาเสพติดในชุมชนก่อนการพัฒนาแบบการป้องกันยาเสพติดอยู่ในระดับน้อยถึงปานกลางทั้งสองชุมชน รูปแบบการป้องกันยาเสพติดอย่างมีส่วนร่วมโดยใช้มัสยิดเป็นศูนย์กลางของชุมชนมัสยิดบ้านเหนือ ได้แก่ การพัฒนามัสยิดให้เป็นจุดศูนย์รวมของชุมชนในทุกมิติของการดำรงชีวิต กำหนดกฎระเบียบของชุมชน (สุกมปากัต) และบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดและสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้คนในชุมชน

3. แนวทางการจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันปัญหายาเสพติด เขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร

แนวทางการจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันปัญหายาเสพติดเขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและก่อให้เกิดผลกระทบในทางที่ดีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถทำได้โดยการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนในการบูรณาการอย่างยั่งยืน การจัดทำแผนงานโครงการ กิจกรรม โดยให้ประชาชน

มีส่วนร่วมทุกกิจกรรมเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง การพัฒนาระบบสนับสนุนต่อการพัฒนาระบบงานและเครือข่ายทางสังคมร่วมกันกำหนดพื้นที่ในการประสานงานผู้นำในชุมชน การร่วมพัฒนาหมู่บ้านกับประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการร่วมมือกันของภาครัฐและเอกชน ในการระดมทรัพยากรด้านบุคลากร งบประมาณ อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้อย่างเหมาะสมให้กับชุมชน การสร้างระบบการทำงานร่วมกันระหว่างภาคีหลายฝ่ายที่เรียกว่า “พหุภาคี” ในทุกระดับ

แนวทางการจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันปัญหาอาเสพติดของชุมชนในพื้นที่เขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร สามารถสรุปเป็น 4 ประเด็นใหญ่ ๆ ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ต้องมีการพัฒนาศักยภาพของภาคประชาชน ทั้งด้านองค์ความรู้ ทักษะในการดำเนินงาน โดยทำการศึกษาชุมชน วิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น สังเคราะห์ปัญหา ความต้องการ ผลกระทบ และนำข้อมูลมากำหนดเป็นแนวทางการปรับปรุงแก้ไขพัฒนา โดยให้ภาคประชาชนออกแบบแนวทางการป้องกันปัญหาอาเสพติดโดยหน่วยงานภาครัฐเป็นผู้สนับสนุนโดยเริ่มตั้งแต่การสร้างความเข้มแข็งตั้งแต่ครอบครัว การสร้างความเข้มแข็งของสถานศึกษา การสร้างเข้มแข็งสถานประกอบการ การสร้างความเข้มแข็งให้ภาคประชาชน ให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาเสพติดในชุมชน มีการทำประชาคมในชุมชนหาแนวทางในการแก้ปัญหาเรื่องยาอาเสพติดโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม และจัดตั้งผู้นำ และคณะกรรมการเฝ้าระวังและแก้ไขปัญหาอาเสพติด สอดคล้องกับการศึกษาของพระสุทัศน์ พันธุ์ศุภผล (2558) เรื่องรูปแบบการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาอาเสพติดของเทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดชลบุรี จำเป็นต้องมีการประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนในชุมชน การร่วมกันค้นหาและทำความเข้าใจสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน และการใช้ทุนทางสังคมในชุมชนเป็นฐานในการดำเนินงาน และพัฒนาการดำเนินงานที่สำคัญ คือ การใช้ศักยภาพของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนการปฏิบัติงาน เปิดโอกาสให้ชุมชนมีบทบาทในการดำเนินงาน ส่วนความยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน

ประเด็นที่ 2 การสร้างองค์กรชุมชนในการป้องกันปัญหาอาเสพติด ในการจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันปัญหาอาเสพติด มีองค์กรที่รับผิดชอบโดยตรง เป็นรูปธรรม มีการแบ่งหน้าที่กันชัดเจน โดยชุมชนกำหนดเองในลักษณะคณะกรรมการ โดยเจ้าหน้าที่ภาครัฐและส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเป็นที่ปรึกษาในลักษณะของพี่เลี้ยง มีการบริหารจัดการกลไกองค์กรและกลไกภาคประชาชนและช่องทางการสื่อสาร เพื่อนำไปสู่การพัฒนากระบวนการเรียนรู้และเครือข่ายเรียนรู้ของชุมชน ขยายเครือข่ายการเรียนรู้โดยการวางแผนการดำเนินงาน และมีการสนับสนุนการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การเรียนรู้ของคนในชุมชนเดียวกันและระหว่างชุมชน และประสานผู้นำชุมชนร่วมกับฝ่ายปกครองตรวจหาสารอาเสพติดในชุมชนเป้าหมาย และสำรวจรายชื่อผู้เสพยาให้เข้ารับการอบรมหรือบำบัดฟื้นฟู ประสานหน่วยงานที่มีการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพและผู้ติดยาอาเสพติดส่งต่อเข้ารับการรักษา ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับผลงานวิจัยของตะวัน ตระการฤกษ์

(2559) ได้พัฒนาต้นแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการป้องกันปราบปรามยาเสพติดของตำรวจภูธรภาค 7 ผลการพัฒนาต้นแบบการเป็นผู้นำ และการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม การสร้างวัฒนธรรมองค์การที่เข้มแข็ง และความสามารถในการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก การถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิกในทีม และต้องการจัดประชุมระดับผู้บริหารของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อบูรณาการภารกิจร่วมกัน ด้านงบประมาณต้องการพัฒนาระบบการจัดสรรงบประมาณลงสู่พื้นที่ ปรับปรุงระเบียบการใช้จ่ายเงินกองทุนสวัสดิการด้านยาเสพติด การพัฒนาเครื่องมือและโปรแกรมประยุกต์เฉพาะทาง การประชาสัมพันธ์ข้อมูลและข่าวสาร การมีเครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัยในการทำงาน การสร้างทีมงานที่ปรึกษา และสอดคล้องกับตะวัน ตระการฤกษ์ (2559) ที่ศึกษาต้นแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการป้องกันปราบปรามยาเสพติดของตำรวจภูธรภาค 7 พบว่าประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการป้องกันปราบปรามยาเสพติด ต้องมีการใช้จ่ายงบประมาณเป็นไปอย่างประหยัด และมีความคุ้มค่าในระดับสูงเมื่อเปรียบเทียบกับระหว่างปัจจัยนำเข้ากับผลผลิตที่ได้ ผู้บังคับบัญชาจะสนับสนุนการทำงาน และเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมกับสถานการณ์ เพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด

ประเด็นที่ 3 พัฒนานองค์ความรู้ในการปฏิบัติของชุมชนในการป้องกันปัญหาเสพติด มีความสำคัญมาก การจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันปัญหาเสพติด ต้องพัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการและผู้ที่ปฏิบัติงานร่วม ควรจัดทำกรอบ ขอบเขต และรูปแบบที่เหมาะสมเพื่อ ร่วมกันดำเนินงานให้ชุมชนตรงกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน ให้ชุมชนเข้าใจปัญหา ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ แก้ไขปัญหาโดยคนในชุมชน ชุมชนจัดการตนเอง จัดให้มีการจัดอบรมให้ความรู้กับประชาชนตามชุมชนและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับปัญหาเสพติด ปรับปรุงทำแนวทางการป้องกันปัญหาเสพติดให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแรกแนวทางการป้องกันปัญหาเสพติดในครอบครัว กลุ่มที่สองแนวทางการป้องกันปัญหาเสพติดในโรงเรียน โดยขอความร่วมมือจากครูแบ่งเวลาในช่วงพักพิศศึกษาหรือแนะแนว จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ความรู้เกี่ยวกับโทษและอันตรายของสิ่งเสพติดให้กับนักเรียน จัดให้มีกิจกรรมนันทนาการในโรงเรียนให้เพียงพอและสนับสนุนให้นักเรียนได้ร่วมกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ และสอนให้เด็กรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และกลุ่มที่สามแนวทางการป้องกันปัญหาเสพติดในชุมชน การป้องกันชุมชนจากปัญหาสิ่งเสพติดทำได้หลายวิธี เช่น การให้ความรู้โดยการอบรมแก่ทุกคนในชุมชนให้เห็นโทษหรืออันตรายจากสิ่งเสพติด มีการอบรมส่งเสริมอาชีพแก่ชุมชน เช่น การตัดเย็บเสื้อผ้า การซ่อมและทำรองเท้า เป็นต้น มีการจัดตั้งศูนย์รับแจ้งเบาะแสเกี่ยวกับสิ่งเสพติด เมื่อพบพบมีการซื้อขายหรือเสพสิ่งเสพติดภายในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพระสุทัศน์ พันธุ์ศุภผล (2558) เรื่องรูปแบบการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดชลบุรี การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืนต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนมีบทบาทในการดำเนินงาน ความยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการสร้างการรับรู้ให้คนในชุมชนเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาเสพติดที่เกิดขึ้นในชุมชนรวมถึงผลกระทบที่

คนในชุมชนจะได้รับทั้งต่อชีวิต ทรัพย์สิน ครอบครัว เครือญาติ ชุมชนและสังคม ซึ่งจะส่งผลให้การขับเคลื่อนการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนเกิดขึ้นได้และเกิดผลอย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับปิยลักษณ์ โพธิวรรณ (2556) ที่ศึกษาเรื่องศักยภาพชุมชนในการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการจัดการปัญหายาเสพติดตามโครงการกองทุนแม่ของแผ่นดิน บ้านเหล่าน้อย อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งพบว่าในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดนั้น จำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพชุมชน สร้างใช้จิตสำนึกร่วมของคนในชุมชน ใช้จิตสำนึกร่วมของคนในชุมชน โดยคนในชุมชนจะต้องตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยไม่คิดที่จะพึ่งระบบการดำเนินงานของภาครัฐเท่านั้น แต่ชุมชนจำเป็นต้องสร้างจิตสำนึกร่วมและดำเนินการภายในชุมชนด้วยตนเอง ทั้งนี้จะเป็นการใช้ภูมิปัญญา ระบบประเพณี วัฒนธรรมชุมชน ผสานกับการสร้างเครือข่ายทางสังคมกับหน่วยงานอื่น แล้วนำองค์ความรู้หรือบทเรียนที่ได้มาสร้างรูปแบบกิจกรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภายในชุมชนอีกทั้งยังสอดคล้องกับธอมสัน (1995, หน้า 2676) ที่ทำการวิจัยเรื่องการประเมินผล โครงการป้องกันการติดยาเสพติดในโรงเรียนชนบทของรัฐมินเนโซต้าตอนใต้ โดยศึกษาเกี่ยวกับการป้องกันการใช้ในทางที่ผิด และสารเสพติดเพื่อกำหนดความแตกต่างของความรู้ การยอมรับตนเอง ทักษะการใช้สารเสพติด และการรักษาระหว่างกลุ่มที่กำหนดความรู้ในด้านการต่อต้านสารเสพติด พบว่านักเรียนได้รับการสอนในกลุ่มที่กำหนดความรู้ จะมีการรับรู้สูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้กำหนดความรู้ ดังนั้นผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าในการกำหนดความรู้เกี่ยวกับสารเสพติด การยอมรับตนเอง ทักษะที่มีต่อสารเสพติด และการรักษาควรจัดอยู่ในโปรแกรมการสอนของโรงเรียน โดยให้มีการประเมินและแก้ไขหลักสูตรการเรียนการสอนเพื่อติดตามนักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมตามโครงการต่อต้านสารเสพติดให้มีผลในการต่อต้านระยะยาว

ประการสุดท้าย ประการที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันปัญหายาเสพติด จำเป็นต้องให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานของตนเอง ต้องมีการกำหนดแนวทางการประเมินผลที่ชัดเจน อีกทั้งต้องกำหนดผู้ประเมินที่สามารถให้ข้อเสนอแนะและให้คำปรึกษาได้ โดยให้ประชาชนร่วมในการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติการป้องกันการระบาดของยาเสพติดของชุมชน มีการประเมินตนเอง และมีระบบการรายงานผลหรือสรุปผลการป้องกันการระบาดของยาเสพติด สอดรับกับแนวทางกำหนด เพื่อความยั่งยืนในระยะยาวควรมีการประเมินผลและประเมินสถานการณ์ต่าง ๆ ทุก 3 เดือน และนำผลลัพธ์มีปรับปรุงแผนการดำเนินงาน โดยการประเมินผลชุมชน ควรมีการประเมินครบทุกมิติ ทั้งประกอบด้วยผู้ผลิต/ผู้ขายยาเสพติดและผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติดสำหรับเกณฑ์ประเมินสถานะชุมชนและมีการปรับปรุงหลักเกณฑ์การประเมินผลให้ยืดหยุ่นตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ กรณีผลการประเมินพบชุมชนใดมีความเข้มแข็งน้อยและเป็นสีแดง พื้นที่ที่มีความรุนแรงของปัญหามากมีความจำเป็นต้องแก้ไขปัญหายาอย่างเร่งด่วน สอดคล้องกับตะวัน ตระการฤกษ์ (2559) ศึกษาต้นแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการป้องกันปราบปรามยาเสพติดของตำรวจภูธรภาค 7 ผลการพัฒนาต้นแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการป้องกันปราบปรามยาเสพติดต้องกำหนดแนวทางการประเมินผลที่ชัดเจนโดยให้ผู้ถูกประเมินมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักเกณฑ์การประเมิน และวัฒนา พุฒิชชาติ (2557) ทำการพัฒนาารูปแบบ

การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในหมู่บ้านชายแดนไทย-ลาว พบว่า รูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดในหมู่บ้านชายแดนไทย-ลาวที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) ใช้หลักการบูรณาการ การดำเนินงานทุกภาคส่วนและเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง 2) ประชาชน/ชุมชน สนับสนุนการทำงานของ เจ้าหน้าที่ ปกป้องคนในชุมชนวางระบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่ยั่งยืน 3) ครอบคลุมกระบวนการ การสร้าง ศรัทธาและค้นหาผู้นำ การสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลง การประสานความร่วมมือพหุภาคี 4) การประเมิน รูปแบบใช้การประเมินการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ชุมชนมีส่วนร่วมประเมินจะทำให้มีการรับรู้ปัญหาร่วมกัน สามารถแก้ปัญหาได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 รัฐควรมีนโยบายที่ชัดเจนในการกำหนดแนวทางการปฏิบัติ การสร้างเครือข่ายระหว่าง ภาครัฐและเอกชนจัดสร้างกลไกการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ในการทำ ความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาของยาเสพติดและการวางแผนงานและโครงการ ร่วมกัน

1.2 การบริหารจัดการจัดตั้งหน่วยงาน การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ ในโครงสร้างการบริหารงานของเขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร เพื่อให้ติดตามปัญหายาเสพติดในชุมชนได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 ควรเปลี่ยนมุมมองการทำงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยยอมรับและ เชื่อมั่นในการดำเนินงานของภาคประชาสังคม และทำความเข้าใจว่า ประชาชนเป็นเจ้าของปัญหาร่วมกัน

2. ข้อเสนอแนะในการพัฒนางานวิจัย

2.1 ควรทำการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำนโยบาย เสริมสร้างความเข้มแข็งป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เพื่อให้ได้แนวทางการปฏิบัติและใช้เป็นแนวทางใน การบูรณาการของทุกภาคส่วน

2.2 ควรทำการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำนโยบาย เสริมสร้างความเข้มแข็งป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในต่างประเทศเพื่อทำการเปรียบเทียบและพัฒนา การดำเนินงานภายในประเทศให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก

บรรณานุกรม

- กรมราชทัณฑ์. (2560). รายงานการดำเนินงานประจำปี 2559. กรุงเทพมหานคร : กรมราชทัณฑ์.
- กลุ่มระบบข้อมูลและสถิติ. (2557). สถิติคดีอาญาที่ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลระหว่างปี 2555 และ 2556. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานแผนงานและงบประมาณ สำนักงานศาลยุติธรรม.
- คนอง พิรุณ. (2557). การพัฒนารูปแบบการป้องกันยาเสพติดโดยประชาชนมีส่วนร่วม กรณีศึกษาบ้านของอีต. ยางตลาด อ. ยางตลาด จ. กาฬสินธุ์. มหาสารคาม : วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จุมพล หนีมพานิช. (2551). การวิจัยเชิงคุณภาพในทางรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ตะวัน ตระการฤกษ์. (2559). ต้นแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการป้องกันปราบปรามยาเสพติดของตำรวจภูธรภาค 7. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยสยาม.
- รอฮานี เจอะอาแซ และคณะ. (2559). รายงานการวิจัยเรื่องรูปแบบการป้องกันยาเสพติดโดยใช้มัสยิดเป็นศูนย์กลาง : กรณีศึกษาชุมชนมัสยิดบ้านเหนือ ตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา และชุมชนมัสยิดบ้านลุ่ม ตำบลปะเสยะวอ อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี. ปัตตานี : คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- วัลภา ฐาน์กาญจน์, นฤทธิ์ ดวงสุวรรณ, อานันท์ หวังกุลลา และมุฮัมมัดรูสดี นาคอ. (2558). รายงานโครงการถอดบทเรียนกระบวนการของชุมชนต่อการบำบัดฟื้นฟู ป้องกัน เยาวชนจากสารเสพติด. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2560). แผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ปี 2559. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2560). นโยบายการป้องกันปราบปรามและแก้ไขปัญหายาเสพติด. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.